ROK VIII

# WIADOMOŚCI PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

№ 1

ORGAN ZWIĄZKU PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

WARSZAWA, DNIA 1 STYCZNIA 1933 ROKU



## ANKIETA ZWIĄZKU PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

W obliczu rokowań o nowe traktaty handlowe, które mają być przez Polskę zawarte z licznemi bardzo krajami, Związek Przemysłu Chemicznego odbywa bezpośrednie konferencje z prawie wszystkiemi zrzeszonemi przedsiębiorstwami chemicznemi. Zarówno zbadanie faktycznej wysokości ochrony w nowej taryfie celnej, jak możliwości poczynienia pewnych ustępstw konwencyjnych, jak wreszcie — zorjentowanie się w tendencjach eksportowych wytwórczości chemicznej wymagają osobistych kontaktów z odpowiedzialnymi kierownikami naszych fabryk chemicznych.

Rezultaty rozległej ankiety nie nadają się do szczegółowego referowania na tych łamach. Zebrane na miejscu materjały stanowić będą podstawę do formułowania opinji Związku w płaszczyźnie całego szeregu zagadnień. Zaznaczyć wypada, że dla wszystkich bodaj artykułów chemicznych udało się ustalić ceny, obowiązujące obecnie na rynkach krajowych i zagranicznych; jest to tem donioślejsze, że wskutek splotu przyczyn — ceny na całym świecie uległy ewolucji, głównie w kierunku zniżkowym.

Ankieta uwydatniła wzrost napięcia eksportowego wśród przedsiębiorstw chemicznych. Liczne mniejsze fabryki, które doniedawna zaopatrywały jedynie rynek wewnętrzny, obecnie docierają ze swemi wyrobami do krajów odległych, nieraz zamorskich. Potęgujące się trudności eksportowe zmuszają do specjalnych metod pracy, opartej na drobiazgowych poczynaniach i zabiegach. Bliższa współpraca ze Związkiem oraz z Państwowym Instytutem Eksportowym daje pozytywne rezultaty zwłaszcza dla takich przedsiębiorstw, które nie posiadają rozwiniętego aparatu handlowo-eksportowego.

Rozmowy wspomniane pozwoliły zorjentować się w ogólnym nastroju polskiego przemysłu chemicznego. Trzeba stwierdzić, że pomimo trwającego już od trzech lat przesilenia i pomimo powszechnego prawie braku rentowności — nasi przemysłowcy nie upadają na duchu i starają się pokonać wszelkie trudności, z wiarą w lepszą przyszłość.

Najwybitniejszą cechą żywotności przemysłu chemicznego jest zawsze wypuszczanie na rynek nowych artykułów, które bądź zastępują produkty importowane, bądź stanowią nowość i postęp wytwórczości. W tym zakresie — spotkaliśmy się z całym zastępem nowych pomysłów. Nie mogąc podawać pełnego spisu (lub też nie chcąc przedwcześnie odkrywać kart) wymienimy przykładowo nowe produkty, których fabrykacja już się zaczęła lub zacznie się w niedalekiej przyszłości: żelazo-chrom, sztuczny korund, karborund, żelazokrzemomangan, stężony kwas azotowy, żelazofosfor, fosforany amonu i sodu, trójchloroetylen, chlorobenzole, kokaina i inne alkaloidy, błony rentgenologiczne, kwaśny węglan sodu, nowe specjalne farby, masy plastyczne i t. d.

Trudno zaiste o wymowniejsze objawy niesłabnącej twórczej inicjatywy polskiej wytwórczości chemicznej!

Nasza ankieta uwydatniła fakt, znany zresztą z innych zestawień, mianowicie nierównomierność korzystania ze współpracy ze Związkiem przedsiębiorstw chemicznych poszczególnych okręgów przemysłowych. Na czele kroczą fabryki Górnego Śląska i b. Królestwa Kongresowego, które komunikują się ze Związkiem we wszystkich sprawach, zarówno większych jak drobnych. Fabryki małopolskie oraz położone na terenie w. m. Gdańska rzadziej zwracają się do naszej organizacji, korzystając z jej usług tylko w pewnych zakresach. Chemiczny przemysł Wielkopolski i Pomorza wyraźnie nie docenia wartości zrzeszeń zawodowych; mamy w tych okręgach nielicznych członków, którzy zrzadka tylko zwracają się do Związku.

Związek poczuwa się do obowiązku pełnienia służby gospodarczo-społecznej na najszerszym froncie chemicznym i pragnąłby—nie dla zwiększenia swych wpływów, lecz dla wypełnienia swych zadań i obowiązków — jaknajściślej współdziałać ze wszystkiemi warsztatami pracy przemysłu chemicznego.

## PRZEMYSŁ POTASOWY W POLSCE

Inż. Zygmunt Platowski, b. Prezes Sp. Akc. Eksploatacji Soli Potasowych we Lwowie, ogłosił interesującą broszurę p. t. „Historja rozwoju i przyszłość polskiego przemysłu potasowego". Autor podaje szereg charakterystycznych liczb i wiadomości, dotyczących gospodarczego, finansowego, produkcyjnego i handlowego rozwoju naszych kopalni soli potasowych. Wydobycie sylwinitów i kainitów wyniosło w r. 1921 — 15.488 tonn, w r. 1929 osiągnęło najwyższą liczbę — 352.000 tonn, poczem spada do prawie 302.000 tonn w r. 1930 i 232.00 tonn w r. 1931; liczby te dotyczą kopalń w Kałuszu i Stebniku, nie obejmując eksploatacji Hołynia, gdzie w r. 1930 wydobyto 4.200 tonn, w r. 1931 prawie 30.000 tonn. Zakład koncentracyjny, po wielu trudnościach w jego uruchomieniu, został ostatecznie przystosowany do warunków i potrzeb polskich i w r. 1932 osiąga przeciętną miesięczną produkcję w wysokości 3.000 tonn soli koncentrowanych.

Sprzedaż soli potasowych na rynku wewnętrznym wyniosła w r. 1921 — 24.000 tonn, w r. 1929 — 222.000 tonn, w r. 1930 — 186.000 tonn, w r. 1931 — nieco ponad 100.000 tonn. Oczywiście, ten spadek konsumcji jest prostym wynikiem ogólnego kryzysu gospodarczego i ciężkiej sytuacji w rolnictwie. Rynek polski pod względem spożycia nawozów potasowych nie jest jednolity. Okolice najbliższe miejsca produkcji, t. j. województwa: Lwowskie, Stanisławowskie i Tarnopolskie, zajmują bardzo poślednie miejsce, natomiast największym spożywcą są województwa zachodnie — Poznańskie, Śląskie i Pomorskie, zużywające 50,4% ogólnego spożycia. Polski przemysł potasowy jest więc położony geograficznie bardzo niedogodnie — bo wdali od głównego odbiorcy, daleko od portu i wreszcie daleko od zagłębia węglowego, dostarczającego głównych artykułów pomocniczych — węgla.

Autor podaje bardzo ciekawe zestawienie, dotyczące produkcji, importu i zapotrzebowania soli potasowych:

| Rok | Sole potas. krajowe | Kainit krajowy | Razem | Import | Zapotrzebowanie Polski |
|---|---|---|---|---|---|
| | w t o n n a c h | | | | |
| 1921 | 3.578 | 932 | 4.510 | 1.532 | 6.042 |
| 1922 | 10.013 | 1.292 | 11.305 | 21.757 | 33.062 |
| 1929 | 24.043 | 12.013 | 35.056 | 39.248 | 74.304 |
| 1930 | 20.773 | 9.174 | 29.947 | 9.773 | 39.720 |
| 1931 | 10.247 | 5.565 | 15.812 | 1.803 | 17.615 |

Gwałtowny spadek importu musiał wywołać gwałtowną reakcję ze strony potężnego eksportera — Kalisyndykatu, zwłaszcza że rynek polski był po Stanach Zjednoczonych i Holandji trzecim z rzędu w zakresie importu soli potasowych. W początkach r. 1930 rozpoczęła się walka między Kalisyndykatem i Sp. Akc. Eksploatacji Soli Potasowych, zakończona w marcu 1932 r. przystąpieniem Polski do światowego porozumienia potasowego.

Jeśli chodzi o zapasy soli potasowych na znanych terenach podkarpackich, to wynoszą one ok. 450 miljonów tonn surowca, z czego ⅓ wypada na zasoby sylwinitu, zaś resztę stanowią sole siarczanowe. Są to złoża przystępne do odbudowy górniczej, zalegają na głębokościach nie większych niż 300 metrów w warunkach geologicznych, wykluczających niebezpieczeństwo zalania kopalń. Surowce chlorowe zawierają większe ilości iłów, utrudniających przeróbkę, natomiast surowce siarczanowe, zwłaszcza langbeinity, są bardzo zasobne w $K_2SO_4$.

Broszura napisana jest w sposób bardzo interesujący, zasługuje też na uwagę i dokładne przestudjowanie.

## WŁOSKI PRZEMYSŁ CHEMICZNY W 1931 ROKU.

Włoski przemysł chemiczny w 1931 roku musiał walczyć z coraz bardziej piętrzącemi się trudnościami, przedewszystkiem w związku z pogorszeniem się ogólnej sytuacji w Państwie Włoskiem.

Spadek produkcji włoskiego przemysłu chemicznego, datujący się od 1930 r., pogłębił się jeszcze znaczniej.

Przemysł ten, jak w innych zresztą krajach przemysłowych, po szeregu lat zaznaczonych konsekwentnym postępem, od roku 1930 nietylko zahamowany został w tym postępie, ale — zwłaszcza w 1931 r. — nie mógł utrzymać się na zdobytych placówkach. Rynek wewnętrzny wskutek zmniejszenia konsumcji cechował się nieregularnością zakupów i niepewnością, niezmiernie utrudniającą wszelką kalkulację.

Podwyższenie niektórych podatków, bez jednoczesnego obniżenia innych świadczeń (naprzykład przewozu na kolejach, o które przemysł chemiczny oddawna napróżno się dobija) oraz zmniejszenie produkcji, niekorzystnie się odzwierciedliły na dochodowości przedsiębiorstw.

Niepomyślna sytuacja znalazła też oddźwięk w spadku zainteresowania się kapitału: w 1931 roku inwestycje zmniejszyły się o prawie ćwierć miljarda lirów, gdy w latach ubiegłych rok rocznie się zwiększały.

## Z BIEŻĄCEJ DZIAŁALNOŚCI ZWIĄZKU PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

W okresie od dn. 15 do 31 grudnia r. ub. Związek Przemysłu Chemicznego zajmował się w szczególności następującemi zagadnieniami:

*W sprawach celnych i traktatowych:*

przeprowadził narady z przedstawicielami następujących fabryk związkowych: Sp. Akc. „Ludwik Spiess i Syn", Sp. Akc. „Roche", Związku Koksowni, Sp. Akc. „Lignoza", Zakładów „Elektro", Fabr. Chem. „Dr. H. Zeumer", Sp. Akc. „Hugohütte", Zjednoczenia Sprzedaży Kwasu Siarkowego, Zakładów Solvay w Polsce.

*W sprawach kolejowych:*

wystąpił z wnioskami w zakresie zmian i uzupełnień taryf przewozowych na litopon, odkierki skórne, ceratę, makuchy, kości surowe, śrut kostny, kaolinę, kauczuk i obuwie gumowe, materjały wybuchowe,

zainicjował zreformowanie kosztów przewozu drobnicy.

*W sprawach eksportowych:*

zainicjował złożenie ofert na szereg produktów chemicznych do Palestyny,

badał sprawę kompensacji z Jugosławją, Bułgarją i Rumunją,

wystąpił o kontyngenty eksportowe dla mąki kostnej do Czechosłowacji i

jedwabiu sztucznego do Rumunji i Szwajcarji,

badał sprawę wywozu siarczanu miedzi do Egiptu,

występował w sprawie zamrożonych sum w Estonji.

## SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI ZWIĄZKÓW PRZEMYSŁOWYCH

W grudniu r. ub. opuściły prasę drukarską sprawozdania za r. 1931 dwóch związków przemysłowych: Związku Przemysłu Włókienniczego w Państwie Polskiem i Związku Polskich Hut Żelaznych. Ze sprawozdań tych podajemy kilka liczb, dotyczących produkcji polskiej:

Faktycznie czynna ilość wrzecion cienkoprzędnych bawełnianych wyniosła na dzień 1 stycznia 1932 r. — 1.131.859, ilość wrzecionogodzin cienkoprzędnych w ciągu r. 1931 — 3.347.663.286; w porównaniu z r. 1928 stanowi to spadek o 28,3%.

Produkcja surówki żelaznej w r. 1930 wyniosła 347.114 tonn, co w porównaniu z r. 1928 wynosi spadek o ca. 50%.

Oba sprawozdania nie stawiają szczególnie pomyślnych na przyszłość horoskopów, stwierdzają zgodnie pogorszenie konjunktury zarówno we włókiennictwie, jak w hutnictwie.

## WŚRÓD KSIĄŻEK

Dr. Edward Rose, naczelny redaktor „Przeglądu Gospodarczego" wydał interesującą pracę p. t. „Cel i metody walki z kryzysem". Książka ta niezmiernie wnikliwie analizuje najważniejsze składniki naszej sytuacji skarbowej, finansowej i walutowej. W konkluzji sformułowane są generalne przesłanki metod walki z kryzysem.

W związku z prowadzoną obecnie dyskusją na temat programu gospodarczego — praca ta nabiera specjalnej aktualności, zwłaszcza że materjał faktyczny doprowadzony jest do ostatnich niemal dni. Zasługuje też na szczególną uwagę wszystkich działaczów przemysłowych i stanowi cenny przyczynek do krytycznej oceny obecnej sytuacji gospodarczej.

---

Nakładem Izby Przemysłowo - Handlowej w Warszawie ukazała się część pierwsza większej pracy Dr. Rogera Battaglii p. t. „Zagadnienie kartelizacji w Polsce — ceny a kartele". Praca Dr. Battaglii oparta jest na szerokich badaniach i zestawieniach statystycznych i opracowana została bardzo obszernie, gdyż obejmuje 456 stron druku. Zamawiającym książkę wprost w Izbie Przemysłowo-Handlowej w Warszawie — przyznawany jest odpowiedni rabat.

---

Nakładem „Ligi Pracy" w Warszawie ukazała się broszura Inż. B. Nawrockiego „Wzorcowa metoda ustalania kosztów własnych". Praca ta omawia następujące tematy: zasięg zainteresowania wzorcowemi metodami, zakres ich ważności, istniejące metody wzorcowe, ustalanie wzorcowych metod, materjały wyjściowe do obliczania kosztów własnych.

Broszura zasługuje na uwagę, zważywszy na niesłabnącą aktualność opracowywania metod dokładnego obliczania kosztów własnych.

## KRONIKA.

Jak już doniosła prasa codzienna, Rząd Rzeszy Niemieckiej wydał zarządzenie, wprowadzające przymus dodawania masła niemieckiego do wytwarzanej w Niemczech margaryny. Zarządzenie to ma na celu zwiększenie konsumcji masła i przyjście z pomocą rolnictwu niemieckiemu.

Fakt powyższy notujemy, jako jedną jeszcze próbę uzgodnienia interesów przemysłu i rolnictwa na odcinku tłuszczowym.

---

Komisja Technologji Chemicznej Polskiego Komitetu Normalizacyjnego powołała do życia Podkomisję normalizacji sody, której zadaniem jest opracowanie norm sody zwykłej, ciężkiej i krystalicznej. Projekt norm został już ułożony i rozesłany członkom Podkomisji, którzy w ciągu stycznia r. b. mają zaopinjować ten projekt i przesłać go do Komisji Technologji Chemicznej.

## NOWE ROZPORZĄDZENIA

W Dz. Ust. Nr. 115 z dn. 24 grudnia r. ub. ukazało się pod poz. 955 Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 19 grudnia 1932 r. o przedłużeniu mocy obowiązującej Rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 21 grudnia 1931 r. w sprawie zakazu przywozu niektórych towarów.

W myśl przepisów tego Rozporządzenia, towary zakazane do przywozu z mocą obowiązującą do końca roku ubiegłego (t. zw. lista kryzysowa) są nadal zakazane do przywozu po dzień 10 października 1933 r.

---

W „Monitorze Polskim" Nr. 298 z dn. 29 grudnia r. ub. ukazało się pod poz. 346 zarządzenie Ministra Opieki Społecznej z dn. 22 grudnia 1932, uzupełniające spis dopuszczonych do obrotu specyfików farmaceutycznych.

## NOTOWANIA CEN WAŻNIEJSZYCH WYTWORÓW PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

| | |
|---|---|
| Aceton | 450 zł. |
| Alkohol metylowy techniczny 90% | 170 „ |
| „ „ czysty 99% | 300 „ |
| * Amonjak skroplony za 1 kg $NH_3$ | 1,80 „ |
| * Azotniak mielony za 1 kg % $N_2$ | 1,52 „ |
| * „ granulowany za 1 kg % $N_2$ | 1,67 „ |
| Azotan amonu | 100 „ |
| Azotyn sodowy | 120 „ |
| Benzol handlowy 90% | 80 „ |
| „ czysty | 92 „ |
| Bisulfat (kw. siarczan sodu) | 13,50 „ |
| * Boraks | 110—125 „ |
| Chlorek cynku 50° Bé | 40 „ |
| Chlorek wapna bielący | 36 „ |
| Chlorek wapnia ($CaCl_2$) | 20—22 „ |
| Chloroform czysty | 800 „ |
| „ „pro narcosi" | 1,800 „ |
| Eter siarkowy | 390 „ |
| * Fenol czysty | 265 „ |
| Formalina 40% | 270 „ |
| * Gliceryna farmaceutyczna 30° Bé | 275 „ |
| * „ techniczna 85/88% | 175 „ |
| * Karbid granulowany | 75 „ |
| Karbolineum | 29,75 „ |
| Klej kostny | 205 „ |
| Klej skórny | 260 „ |
| Krezol | 128 „ |
| * Kwas azotowy 36° Bé w przel. na 100% $HNO_3$ | 100 „ |
| Kwas mrówkowy 85% | 241 „ |

| | |
|---|---|
| Kwas siarkowy 60° Bé | 7,37 zł. |
| „ solny 19°/21° Bé | 12,25 „ |
| „ octowy techn. 30% | 100 „ |
| Mączka kostna odklejona 30% $P_2O_5$ | 15 „ |
| „ rogowa 13/14% $N_2$ | — „ |
| Naftalin surowy prasowany | 28,00 „ |
| „ czysty w łuskach | 52,50 „ |
| Octan sodu | 120 „ |
| „ ołowiu | 215 „ |
| Oleina zwierzęca destylat | 210 „ |
| „ „ saponifikat | 200 „ |
| Oleum 20% | 19,24 „ |
| Olej lniany | 120 „ |
| * Potaż kalcynowany 90/95% | 120 „ |
| * Potaż żrący topiony 88/92% | 140 „ |
| Pirydyna czysta dla celów analitycznych za 1 kg | 9,75 „ |
| Smoła preparowana | 17,50 „ |
| Saletra potasowa | 130 „ |
| Saletra sodowa podwójnie rafinowana | 100 „ |
| Siarczan amonu | 29,25 „ |
| * Siarczan miedzi | 110—125 „ |
| * Siarczek sodu 60/62% | 60 „ |
| Soda amonjakalna | 25 „ |
| „ kaustyczna | 60 „ |
| Sól glauberska krystaliczna | 7,00 „ |
| Stearyna | 185 „ |
| Superfosfat 16% | 9,28—9,92 „ |
| Toluol czysty | 105 „ |
| Żelatyna techn. | 400 „ |

Ceny powyższe są cenami hurtowemi i rozumieją się za 100 kg loco fabryka bez opakowania; ceny za produkty oznaczone gwiazdką rozumieją się wraz z opakowaniem.



## PRODUKTY WYTWÓRCZOŚCI KRAJOWEJ

**Barwniki i półprodukty organiczne:**
„PRZEMYSŁ CHEMICZNY, BORUTA Sp. Akc.", Zgierz, tel. Łódź 121-01; Warszawa, Bednarska 2, tel. 659-99.

„WOLA KRZYSZTOPORSKA" Fabr. Chem. Piotrków Tryb., tel. Piotrków Tryb. 165.

„PABJANICKA SPÓŁKA AKCYJNA PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO", Pabjanice, tel. Łódź, 121-86.

ZAKŁADY CHEMICZNE W WINNICY, S. A. Henryków pod Warszawą. Tel. II podm. Henryków 5. Biuro sprzedaży: H. Weiss i S-ka. Łódź, Piotrkowska 80, tel. 186-12.

**Chlorek wapna bielący.**
Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ", Warszawa, Zgoda 10, tel. 634-94.

**Chlorek wapnia ($CaCl_2$):**
„ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE". Warszawa, Czackiego 14, tel. 711-24.

**Farmaceutyczne przetwory:**
Sp. Akc. „LUDWIK SPIESS i SYN", Warszawa, Daniłowiczowska 16, tel. Centrala-Spiess.

„PABJANICKA SPÓŁKA AKCYJNA PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO", Pabjanice, tel. Łódź, 121-86.

„FR. KARPIŃSKI SPÓŁKA AKCYJNA", Warszawa, Wolność 9, tel. 11-06-00.

**Gliceryna farmaceutyczna i techniczna:**
Sp. Akc. „STREM", Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.

Przem. Tłuszcz. „SCHICHT-LEVER" Sp. Akc., Warszawa, Nowy Zjazd 1, telefony 605-77, 605-99.

**Gumowe artykuły techniczne:**
Sp. Akc. „WOLBROM", Warszawa, Wierzbowa 9, tel. 760-80.

**Jedwab sztuczny:**
Sp. Akc. „TOMASZOWSKA FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU", Warszawa, Wilcza 9a, tel. 875-39.

FABRYKA PRZĘDZY I TKANIN SZTUCZNYCH „CHODAKÓW", Sp. Akc., poczta Sochaczew. Tel. Sochaczew 81.

**Karbid:**
Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ", Warszawa, Zgoda 10, tel. 634-94.
Zakłady „ELEKTRO", Łaziska Górne, G. Śląsk.

**Klej kostny i skórny:**
Sp. Akc. „STREM", Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.

**Kwaśny węglan sodowy (bicarbonat):**
„ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE", Warszawa, Czackiego 14, tel. 711-24.

**Oleina zwierzęca:**
Sp. Akc. „STREM", Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.

**Słomka i włosie wiskozowe:**
Sp. Akc. TOMASZOWSKA FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU", Warszawa, Wilcza 9a, tel. 875-39.

**Smoła pierwszorzędowa:**
Zakłady „ELEKTRO", Łaziska Górne, G. Śląsk.

**Soda amonjakalna, krystaliczna i kaustyczna:**
„ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE", Warszawa, Czackiego 14, tel. 711-24.

**Soda kaustyczna.**
Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ", Warszawa, Zgoda 10, tel. 634-94.

**Sól glauberska krystaliczna:**
„TOMASZOWSKA FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU", Warszawa, Wilcza 9a, tel. 8-75-39.

**Stearyna:**
Sp. Akc. „STREM", Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.

**Żelazokrzem 45% i 75%:**
Zakłady „ELEKTRO", Łaziska Górne, G. Śląsk.

Członkowie Związku Przemysłu Chemicznego otrzymują „Wiadomości Przemysłu Chemicznego" bezpłatnie.

**Redakcja i Administracja:** Warszawa, Czackiego 1, telefon 410-14

**Wydawca:** w imieniu Związku Przem. Chemicznego Rzplitej Polskiej—Dyrektor Związku Inż. EDMUND TREPKA

**Redaktor:** Inż. TADEUSZ ZAMOYSKI Druk L. Bogusławskiego i S-ki, Świętokrzyska 11